

1. ZDVOP a NBD

Když je potřeba umístit NBD do ZDVOP pro zajištění neodkladné péče (než se vydá PO), musí být pobyt NBD ve ZDVOP ošetřen smluvně? Uzavírá za NBD smlouvu o poskytnutí ochrany a pomoci OÚ ORP automaticky jako veřejný poručník?

Pokud má být pobyt dítěte pro zajištění neodkladné péče (než se vydá PO) ve ZDVOP ošetřen smluvně, na žádost dítěte, musí být smlouva přeložena do jazyka, kterým NBD mluví?

Pokud není potřeba pobyt NBD ve ZDVOP za účelem zajištění neodkladné péče (do doby vydání PO) upravit smluvně, na jakém právním titulu se bude NBD ve ZDVOP nacházet?

Z díkce zákona lze vyzorovat, že lze rozlišovat péči ve ZDVOP (defacto také i o osob v evidenci poskytující dítěti osobní péči) jako neodkladnou a jako pobytovou, ale definice neodkladné péče chybí.

Jaký dopad tyto situace budou mít na vyplacení státního příspěvku? Státní příspěvek může být použit jen na úhradu poskytnutí „služeb“ dítěti na základě smlouvy o poskytnutí ochrany a pomoci nebo na základě existence rozhodnutí soudu. Může se stát, že soud nevydá PO do 24 hodin nebo posune jeho vykonatelnost. Reálně se pak může stávat, že NBD bude ve ZDVOP být i více dnů (typicky od pátku večer do pondělí, protože soudy nebudou přes víkend rozhodovat, neboť je k tomu nebude nutit zákonná lhůta, viz změna z.ř.s. ne podmínka 24 hodin, ale bezodkladně, což si může každý soud vyložit jinak, navíc když odůvodní, proč rozhodl později, nic se neděje.

Podle § 42a odst. 4 věta první zákona o SPOD ve znění účinném od 1. 1. 2022 „smlouvu o poskytování ochrany a pomoci lze uzavřít nejvýše na dobu 3 měsíců po sobě jdoucích“, tzn., že doba 3 měsíců je maximální doba, na níž může být smlouva o poskytování ochrany a pomoci uzavírána, to však nevylučuje uzavření smlouvy na dobu jakkoli kratší, tedy např. „do doby, než bude vykonatelné / bude vykonáno rozhodnutí soudu o předběžné úpravě poměrů dítěte“ či „na 24 hodin / 1 či 3 dny“ apod. U dítěte-cizince bez doprovodu nastává situace, předvídaná v ust. § 928 odst. 1 obč. zák.: „není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka“, a v ust. § 929 obč. zák.: „nastane-li situace uvedená v § 928 odst. 1, vykonává poručenství orgán sociálněprávní ochrany dětí jako veřejný poručník, a to až do doby, kdy soud jmenuje dítěti poručníka nebo dokud se poručník neujme funkce.“ Podle § 65 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, „pro poručenství a opatrovnictví nad nezletilými se použije právního řádu státu, jehož soud nebo úřad o něm rozhoduje“, tedy rovněž český orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Současně platí podle § 2 odst. 3 zákona o SPOD, že „v rozsahu stanoveném tímto zákonem (§ 37 a 42) se sociálně-právní ochrana poskytuje také dítěti, které ... není oprávněno podle zvláštního právního předpisu ... pobývat na území České republiky“, NBD má tedy nárok na poskytnutí ochrany a pomoci ve ZDVOP, splňuje-li ostatní podmínky (tedy zejména vymezení nepříznivé sociální situace podle § 42 odst. 1).

Smlouva o poskytování ochrany a pomoci v případě, „když je potřeba umístit NBD do ZDVOP pro zajištění neodkladné péče (než se vydá PO)“, by tedy měla být vždy uzavírána a v případě, že není způsobilý ji uzavřít sám nezletilý, bude jej zastupovat OSPOD jako veřejný poručník. Lze, popř. je vhodné ji uzavřít na časově omezenou dobu a to i v řádu hodin popř. dnů.

V případě, že smlouvu o poskytování ochrany a pomoci uzavírá OSPOD jako veřejný poručník, platí pro něj obecná povinnost, vyplývající jinak pro rodiče z ust. § 875 odst. 2 obč. zák.: „Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, sdělí rodiče dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit; to neplatí, není-li dítě schopno sdělení náležitě přijmout nebo

není schopno vytvořit si vlastní názor nebo není schopno tento názor rodičům sdělit. Názoru dítěte rodiče věnují patřičnou pozornost a berou názor dítěte při rozhodování v úvahu.“

Povinnost zajišťovat překlad smlouvy do obcovací řeči NBD tedy není stanovena, zajisté by však měl být, je-li to možné, učiněn pokus o vysvětlení situace i obsahu ochrany a pomoci tomuto NBD. Vzhledem k tomu, že jde o zajištění neodkladné péče ve smyslu ust. § 15 zákona o SPOD, však může být dána situace, že sdělení v českém jazyce není NBD „schopen náležitě přijmout“, současně ale nelze zajistit bezodkladně tlumočnicka. Uzavření smlouvy o poskytování ochrany a pomoci i bez „vysvětlení všeho potřebného“ cizinci bez doprovodu by tak nepředstavovalo porušení práv NBD, vzhledem na faktickou situaci krajní nouze.

Pokud by měl smlouvu o poskytnutí ochrany a pomoci uzavírat NBD sám, pak ovšem platí pravidla pro posuzování relevance právních jednání, zejm. ust. § 551 až § 554 obč. zák. NBD musí mít možnost jednat „svobodně, vážně, určitě a srozumitelně“. To neznámá, že by snad písemná smlouva o poskytování ochrany a pomoci musela být přesně přeložena do obcovací řeči NBD (ani nutně to, že NBD např. umí číst a psát), ale že musí rozumět obsahu smlouvy, tedy mu musí být jasné její rozhodující okolnosti (srov. § 583 obč. zák.), tedy že jde o zajištění jeho zaopatření (ubytování, strava, popř. ošacení), že tu jsou určité povinnosti dané vnitřními pravidly zařízení a že tu může vzniknout úhradová povinnost (byť ta bude zpravidla u NBD vyloučena). Pokud o tom nejsou podstatné pochyby, může být smlouva uzavřena - obsah tedy může být vysvětlen např. jednoduše anglickým jazykem a NBD může posunky dát najevo, že řečenému porozuměl a souhlasí s tím apod..

Přítomnost tlumočnicka je zajisté preferována a je výhodou, je-li možná, ale v souvislosti s výše uvedeným a s ohledem na charakter zajištění neodkladné péče a krizový charakter ZDVOP na ní nelze samozřejmě trvat.

*Podle § 42g odst. 1 zákona o SPOD nárok na státní příspěvek za pobyt a péči poskytovanou nezletilému dítěti v tomto zařízení vzniká „na základě rozhodnutí soudu nebo na základě smlouvy o poskytování ochrany a pomoci dítěti podle § 42a“. Při výše popsaném postupu tedy bude nárok vznikat vždy od první chvíle poskytování ochrany a pomoci, v případě uzavření smlouvy v zastoupení veřejným poručníkem bez dalšího, v případě, kdy by šlo o uzavření smlouvy k tomu způsobilým nezletilým cizincem, pak samozřejmě s potřebou následného souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle § 16b, přičemž závazek ze smlouvy v tom případě podle § 42a odst. 6 trvá nejméně až do dne následujícího po dni, kdy nabude právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti o vydání souhlasu, jinak po celou dobu pokrytou souhlasem OSPOD, a po celou tuto dobu tak trvá i nárok na státní příspěvek. **Situace, kdy by ZDVOP za poskytování ochrany a pomoci NBD neměl nárok na státní příspěvek, by tak při dodržení pospaných postupů neměl nikdy nastávat.***

2. ZDVOP, osoby v evidenci – nárok na výplatu dávky/případně příspěvku (§ 27a, odst. 10)

<p>Pokud je třeba zajistit okamžitou péči o bezprostředně ohrožené dítě, je možné ho umístit dočasně do pěstounské péče na přechodnou dobu nebo do ZDVOP.</p>
--

Jak se potom nahlíží na takové osoby ve vztahu k dávkám pěstounské péče a u ZDVOP k nároku na státní příspěvek pro zřizovatele ZDVOP? Pohlíží se tedy na osoby v evidenci, které zajišťují neodkladnou péči bezprostředně ohroženému dítěti jako na osoby pečující definované v ustanovení § 2a (děti jsou fakticky “svěřeny” ze strany OSPOD do péče osoby v evidenci)? A bude zařízení náležitě příspěvek, nebo bude úhrada pobytu dítěte (jakéhokoliv dítěte, tedy i NBD) a jakým způsobem (z čeho) bude úhrada pobytu dítěte hrazena?

Při zajištění neodkladné péče o dítě musí být vždy splněn předpoklad ust. § 928 odst. obč. zák., totiž „není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu...“. To je třeba posoudit vždy podle okolností daného případu. Jde vždy o situace tzv. nalezců, ale i o případy náhlé nezpůsobilosti rodiče (hospitalizace, zajištění Policií a nemožnost rodiče v danou chvíli kontaktovat). OSPOD tedy musí mít vždy postavení veřejného poručníka, aby mohl jako zákonný zástupce dítěte jeho jménem jednat. Při zajištění neodkladné péče (okamžité pomoci) pak tedy také vystupuje, byť i přechodně, jako zákonný zástupce dítěte, jemuž přísluší i oprávnění podle § 881 obč. zák.: „Péči o dítě a jeho ochranu, výkon jeho výchovy, popřípadě některých jejích stránek, nebo dohled nad dítětem mohou rodiče (pozn.: tedy i veřejný poručník na jejich místě) svěřit jiné osobě.“

V případě umístění dítěte do ZDVOP veřejný poručník uzavírá jménem dítěte smlouvu o poskytování ochrany a pomoci a z hlediska nároku na státní příspěvek jde o obdobnou situaci, jako když tuto smlouvu uzavírají sami rodiče jakožto zákonní zástupci (nebo mladistvý blížící se věkové hranici zletilosti sám). Jedná se tu tedy o právem jasně upravenou (pojmenovanou) a svými povinnými náležitostmi definovanou zvláštní soukromoprávní smlouvu podle § 42a zákona o SPOD.

V případě umístění dítěte do péče osoby, která je osobou v evidenci, se v rámci postupu zajišťování neodkladné péče (okamžité pomoci) podle § 15, jde-li současně o postup podle § 27a odst. 1, nikdy nejedná o „dočasné umístění v pěstounské péči na přechodnou dobu“, jak by vyplývalo z dotazu. Jde vždy pouze o to, co zmíněná ustanovení naznačují: o zajištění „neodkladné péče“ v krizové sociální situaci dítěte. Do pěstounské péče (včetně PP na přechodnou dobu) „umísťuje“, a to rozhodnutím, pouze soud, nikoli OSPOD. Nejedná se v tomto případě, na rozdíl od postupu podle § 42a, ani o pojmenovanou smlouvu, jejíž náležitosti by právo stanovilo, resp. jedná se tak o smlouvu upravenou výlučně v cit. ust. § 881 obč. zák. (resp. pouze z něho vyplývající). Převzetím dítěte do neodkladné péče se osoba v evidenci nestává osobou pečující, neboť toto postavení samotná faktická péče o dítě nezakládá. Podle § 2a písm. c) bodů 2 a 3. zák. o SPOD se za osobu pečující považuje osoba o dítě fakticky pečující (např. na základě ust. § 881 obč. zák.), ale buď jen „v průběhu řízení o svěřeni dítěte do její ... péče, pokud bylo zahájeno z moci úřední“, tedy např. až po podání návrhu OSPODem podle § 14 odst. 1 písm. f) zák. o SPOD, nebo pokud takový návrh podala sama, rovněž od zahájení řízení, ale jen v případě, není-li tato osobní péče o toto dítě zjevně bezdůvodná, což posoudí OSPOD podle § 16a odst. 3 a 4.

Osoba v evidenci, zajišťující na žádost OSPOD neodkladnou péči se tak „osobou pečující“ ve smyslu § 2a písm. c) může stát velice rychle, dokonce jí může být od prvního dne faktické péče – pokud OSPOD spolu s umístěním dítěte do její péče současně podává např. datovou schránkou návrh na předběžnou úpravu poměrů dítěte jeho svěřením do pěstounské péče na přechodnou dobu, a tento návrh je soudu doručen téhož dne (a tím tak zahájeno řízení). Osobou pečující se však může stát až později (po podání uvedených návrhů) nebo vůbec (pokud se např. dítě po pár dnech má vrátit do rodičovské péče nebo si je mají převzít osoby dítěti příbuzné nebo blízké). **Dokud však osobou pečující není, nemůže uplatnit za sebe popř. za dítě nárok na dávky pěstounské péče (příspěvek při převzetí, příspěvek na úhradu potřeb).**

Lze pro zajištění neodkladné péče podle § 27a odst. 10 oslovit i osobu v evidenci, která ale už má svěřeno dítě do PPPD nebo je v tu chvíli pro mě jen “osobou pečující” a nemohu k ní přistupovat jako k “osobě v evidenci”?

Pokud je „osoba v evidenci“ nadále vedena v „evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu“ a zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu nebylo u ní přerušeno, jde stále o „osobu v evidenci“ (byť by ve vztahu k dříve svěřeným dětem byla též osobou pečující). Na zajištění neodkladné péče o další dítě podle § 27a odst. 10 se s ní tedy lze domluvit, zákon takový postup nevyklučuje, resp. jej zcela jednoznačně umožňuje. Takový postup je však vždy na

vzájemné dohodě, nelze na osobu v evidenci, která již pečuje o jiné dítě, klást nesplnitelné nebo obtížně splnitelné požadavky. Již předem je tu zajisté podstatný údaj ze samotné evidence podle § 27a odst. 3 písm. f), totiž „údaje o charakteristice a počtu dětí, kterým je osoba v evidenci schopna poskytovat pěstounskou péči na přechodnou dobu“.

3. Případ z praxe: V pátek nebo v sobotu v noci v rámci pohotovosti ve 22:30 řeší OSPOD oznámení na opilé rodiče 3 měsíčního dítěte. Na místě je PCR, provede dechovou zkoušku, oba rodiče pozitivní hladina alkoholu na 2 promile. Nejsou agresivní, ale současně nejsou ve stavu, kdy by dohlédli na bezpečí dítěte. Chtěli by si dítě nechat u sebe, ale je velká obava o jeho život z důvodu jejich stavu. V místě, kde žijí nemají rodinu ani přátele. Sousedé nechťejí dítě na nezbytnou dobu převzít (bojí se, že se rodiče budou v noci domáhat dítěte). Volní pěstouni na přechodnou dobu v rámci celého kraje nejsou. Jedinou možností se jeví umístění ve ZDVOP. ZDVOP dítě přijme na noc, ráno se bude řešit další postup:

- a) návrat dítěte k rodičům nebo
- b) pobyt dítěte (smluvně s dítětem) nebo smluvně s OSPOD? (v jaké roli? Veřejného poručníka?) nebo
- c) rozhodnutí soudu (3 varianty 13a, PO, nebo ústavní výchova)

Samozřejmě vycházíme z toho, že OSPOD nemůže rozhodovat sám o tom, jestli dítě bude mimo péči rodičů (ať už ve ZDVOP nebo u osob v evidenci). Možnosti OSPOD v souvislosti s umístěním dítěte do prostředí mimo rodinu vnímáme ryze v souvislosti s potřebou poskytnutí neodkladné péče, překlenutí doby, než bude vydáno PO nebo než rodiče budou schopni v krátké době (do 24 hodin) se o dítě opět postarat (nezvěstní nebo opilí rodiče). Vždy se bude jednat o pobyty dětí na pár hodin max 24 hodin. Může v těchto situacích vystupovat OSPOD jako veřejný poručník a uzavřít např. za dítě smlouvu o poskytnutí ochrany a pomoci? Dle našeho názoru spíše ne – nebude splněna podmínka § 928 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. Jak tedy v daném případě správně postupovat?

I zde platí, že musí být vždy splněna podmínka vzniku veřejného poručenství podle ust. § 928 obč. zák., tedy alespoň, že tu není žádný z rodičů, který vůči svému dítěti vykonává (tj. je schopen vykonávat) rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. To musí být posouzeno na místě individuálně. Intoxikovaní rodiče by museli být ve stavu nepříčetnosti ve vztahu k zajištění péče o dítě, aby mohla být péče o dítě zajištěna „proti jejich vůli“ (vzhledem k nepříčetnosti by tu totiž o relevantní projev vůle vůbec nešlo, srov. § 551 obč. zák., tudíž by se z právního hlediska nejednalo o péči zajištěnou „proti vůli rodičů“). Jinak je možno děti umístit do jiné péče jen

- *se souhlasem rodičů; v takovém případě OSPOD nevystupuje jako veřejný poručník, ale mohl by vystupovat jako „zmocněnec“ rodičů ve smyslu ust. § 894 obč. zák., pro možnost uzavření smlouvy o poskytování ochrany a pomoci, která vyžaduje písemnou formu, musí být i takové zmocnění písemné (srov. § 441 odst. 2 věta druhá obč. zák.: „vyžaduje-li se pro právní jednání zvláštní forma, udělí se v téže formě i plná moc“);*
- *nebo na základě rozhodnutí soudu, přičemž je nezbytné zdůraznit, že soud má rozhodovat „bezodkladně“, tedy podle potřeby i dříve, než za 24 hodin.*

Možnost „odebírat děti“ proti relevantně vyjádřené vůli pečujících osob, zejména rodičů, je nepřijatelná (tedy nikoli v případě, kdy tyto osoby vůli relevantně schopny vyjádřit vůbec nejsou – zde nastupuje veřejné poručenství a o „odebrání dítěte“ tu v pravém slova smyslu nejde, jak bylo zdůrazněno již výše). To jasně vyjádřil Ústavní soud již ve svém nálezu publikovaném pod č. 72/1995 Sb., když mj. uvedl „Jestliže tedy Listina základních práv a svobod v citovaném článku stanoví, že nezletilé děti mohou být odloučeny od rodičů proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona, pak ustanovení zákona o rodině (§ 46 zákona č. 94/1963 Sb.), stejně jako ustanovení zákona o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení (§ 19 zákona č. 114/1988 Sb.), že okresní národní výbor (nyní okresní úřad) je povinen učinit v naléhavých případech předběžně i takové opatření, o kterém má jinak právo rozhodnout pouze soud, jemuž to neprodleně oznámí,

příčemž soud rozhodne dodatečně, musel Ústavní soud dospět k závěru, že uvedená ustanovení jsou v rozporu s ústavním zákonem ve smyslu § 70 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, a musel je zrušit. “ Ustanovení o zajištění neodkladné péče podle § 15 zákona o SPOD, ani ust. § 27a odst. 10, ani předvídaná situace, kdy OSPOD „za dítě“ jako veřejný poručník uzavírá smlouvu o poskytování ochrany a pomoci ve ZDVOP podle § 42a, popř. dosavadní analogická úprava § 42 odst. 2 písm. b) ve spojení s odst. 6 zákona o SPOD ve znění účinném do 31. 12. 2021, neumožňují „odebírat děti“ bez rozhodnutí soudu, a to ani na dobu do 24 hodin resp. na dobu, než soud rozhodne o předběžném opatření. Takto uvedená ustanovení nebylo možno nikdy a není možné ani do budoucna vykládat. Taková aplikační praxe by totiž byla návratem před uvedený nálezn Ústavního soudu. OSPOD může zajišťovat jinou péči o dítě pouze má-li postavení veřejného poručníka, tedy v případě, kdy tu rodiče (zákonní zástupci) vůbec nejsou, nebo nejsou objektivně schopni rodičovskou odpovědnost vůbec vykonávat.

V kontextu daného příkladu by OSPOD jako veřejný poručník mohl zajistit péči o děti ve smyslu § 15 ve spojení s § 27a odst. 10 nebo § 42a zákona o SPOD pouze tehdy, pakliže by bylo na místě jednání s rodiči rozhodnuto o umístění obou rodičů do záchytné stanice (srov. § 89b odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách: „osoba, která pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky nekontroluje své chování a tím bezprostředně ohrožuje sebe nebo jinou osobu, majetek nebo veřejný pořádek a tuto hrozbu nelze odvrátit jinak, je povinna se podrobit vyšetření a pobytu v záchytné stanici, včetně nezbytné péče směřující k zabránění ohrožení zdraví bezprostředně souvisejícího s akutní intoxikací, po dobu nezbytně nutnou, avšak kratší než 24 hodin.“). Poručenství v takovém případě trvá po dobu velice krátkou – nejvýše ony 24 hodiny. Zaniká v souladu s ust. § 935 odst. 1 věta první obč. zák.: „Poručenství zaniká, nabude-li alespoň jeden z rodičů poručence rodičovskou odpovědnost, popřípadě nabude-li schopnost ji vykonávat“, tedy jakmile by alespoň jeden z rodičů byl propuštěn po vystřízlivění ze záchytné stanice. Nejen jeho vznik, ale ani jeho zánik není tedy odvozen od rozhodnutí soudu, ale je dán pouze příslušným právním stavem.

4. Souhlas (16b) – je možné uvažovat, že pokud se bude v rozhodnutí poskytovat souhlas, nemusí být rozhodnutí odůvodněno? (viz § 68. odst. 4 SŘ). Jak se pak takový souhlas (bez podrobného odůvodnění) promítne do řízení o státním příspěvku, bude uznatelný bez dalšího? KÚ už nebude srovnávat důvody umístění s účelem ZDVOP, bude posuzovat, zda je tu smlouva nebo rozhodnutí soudu? Když bude účastníkem řízení dítě a zařízení – doručuje se jen zařízení a dítěti? Jak je to s podmínkami doručení u dětí mladších 15 let? Je třeba dítěti mladšímu 15 let jmenovat pro účel řízení o udělení souhlasu procesního opatrovníka? ..

Do rozhodování o státním příspěvku se formální nebo obsahová „kvalita souhlasu“ nepromítne nijak, pokud bude rozhodnutí splňovat alespoň minimální náležitosti na správní rozhodnutí kladené. Ledaže by šlo o rozhodnutí formálně nebo obsahově vadné natolik a tak flagrantně, že by je bylo nutno považovat za „nicotné“ ve smyslu § 77 spr. ř. Podle odst. 2 cit. ust. „Nicotnost zjišťuje a rozhodnutím prohlašuje správní orgán nadřízený správnímu orgánu, který nicotné rozhodnutí vydal, a to kdykoliv; jestliže správní orgán dojde k závěru, že jiný správní orgán učinil úkon, který je nicotným rozhodnutím, dá podnět správnímu orgánu příslušnému k prohlášení nicotnosti.“

Podle § 68 odst. 4 spr. ř. „Odůvodnění rozhodnutí není třeba, jestliže správní orgán prvního stupně všem účastníkům v plném rozsahu vyhoví.“ Zde je však třeba uvést, že smlouva může být podle § 42a odst. 4 uzavřena „nejvýše na dobu 3 měsíců po sobě jdoucích“. Pokud by tedy byla smlouva uzavřena takto a žádost by tomu odpovídala a OSPOD by vyhověl, formálně není třeba odůvodnění. Nicméně podle § 16b odst. 4 věta druhá zákona o SPOD „je-li to v zájmu dítěte, lze souhlas vydat na dobu kratší“. S ohledem na krizovou povahu ochrany a pomoci poskytované ve ZDVOP je logické, že v zájmu dítěte bude zpravidla vydání souhlasu na dobu kratší než tři měsíce, zejména v situaci, kdy OSPOD nemá k věci zjištěn dostatek dalších poznatků. V tom případě (souhlas vydaný na kratší dobu, než v žádosti uvedenou) by ovšem již rozhodnutí nebylo rozhodnutím, jímž se plně vyhovuje žádosti. Stejně

tak platí podle § 16b odst. 5, že „změní-li se po vydání souhlasu ... podstatným způsobem okolnosti rozhodné pro jeho vydání, zejména poměry na straně dítěte, rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, obecní úřad obce s rozšířenou působností zahájí z moci úřední řízení o zrušení souhlasu“. Proto, aby bylo bez pochybností možno konstatovat změnu poměrů oproti stavu v době rozhodování o žádosti o vydání souhlasu, je vhodné, aby se neodkazovalo pouze na žádost popř. obsah spisu, ale právě na odůvodnění původního rozhodnutí, o jehož zrušení se v daném případě jedná. Podle § 16b odst. 3 OSPOD v řízení o vydání souhlasu zkoumá, „je-li zde důvod, pro který je poskytována ochrana a pomoc dítěti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle § 42 odst. 1“, a tyto úvahy by tak měly být do odůvodnění pojaty právě s ohledem na možnou potřebu posuzovat změnu poměrů. Ještě naléhavější je tato okolnost v případě řízení o souhlasu s prodloužením smlouvy o poskytování ochrany a pomoci dítěti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle § 16b odst. 1 písm. b) ve spojení s ust. § 42a odst. 4 věta druhá, jehož podmínkou je konstatování, že důvod poskytování ochrany a pomoci podle § 42 odst. 1 i nadále trvá, což při absenci odůvodnění podkladového rozhodnutí není dost dobře možné. **Odůvodnění rozhodnutí o vyhovění žádosti o vydání souhlasu se smlouvou o poskytování ochrany a pomoci ve ZDVOP tak bude v řadě případů vždy nezbytné a tam, kde z formálního hlediska nezbytné nebude, je přesto vždy vhodné a žádoucí. KÚ by měl obecní úřady obcí s rozšířenou působností tedy metodicky vést k tomu, aby tato rozhodnutí byla odůvodňována zásadně ve všech případech.**

Jinak skutečně platí, že KÚ už nebude nutně srovnávat důvody umístění s účelem ZDVOP, bude naopak posuzovat, zda je tu smlouva nebo rozhodnutí soudu. U rozhodnutí soudu, jde-li o předběžné opatření, však samozřejmě bude posuzovat jeho **zákonost**, tedy zda bylo dodrženo ust. § 454 odst. 1 z. ř. s., totiž že „předběžné opatření, jímž má být nařízeno umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké, může soud nařídit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí (srov. též ust. § 16 odst. 1 zákona o SPOD, vymezující příslušné návrhové oprávnění). Jde-li o smlouvu, bude posuzovat, **zda tu je rozhodnutí o souhlasu s poskytováním ochrany a pomoci**, je-li potřeba (tedy ve všech případech, kdy smlouvu neuzavírá OSPOD jako veřejný poručník). A bude posuzovat i soulad obsahu smlouvy a obsah rozhodnutí o souhlasu (nebo o souhlasu s prodloužením smlouvy). Může totiž zjistit, co již bylo zmíněno, že rozhodnutí „trpí vadami, jež je činí zjevně vnitřně rozporným nebo právně či fakticky neuskutečnitelným, anebo jinými vadami, pro něž je nelze vůbec považovat za rozhodnutí správního orgánu“, tedy že **souhlas je nicotný**. Může také zjistit, že je třeba z vážných důvodů dodatečně stanovit nebo změnit dobu platnosti nebo účinnosti rozhodnutí ve smyslu § 16b odst. 4 věta druhá zákona o SPOD, což by znamenalo, že je na místě **vydat nové rozhodnutí**, a věc postoupí příslušnému ORP. Může také zjistit, že tu jsou **důvody pro zrušení souhlasu podle § 16b odst. 5** zákona o SPOD, a toto zjištění postoupí rovněž příslušnému ORP.

S ohledem na ust. § 94 odst. 2 i. p. správního řádu („přezkumné řízení není přípustné, jestliže byl rozhodnutím účastníkovi udělen souhlas k právnímu jednání“) tu **nepřichází do úvahy přezkumné řízení ve věci rozhodnutí o souhlasu s prodloužením smlouvy** (protože zde jde o právní jednání), avšak jinak platí, že prvotní rozhodnutí je nikoli o souhlasu s uzavřením smlouvy, ale o „souhlasu s poskytováním ochrany a pomoci“ (na základě smlouvy), kdy nejde v úzkém slova smyslu o „právní jednání“. Čili **v případě prvotního rozhodnutí podle § 42a odst. 3 ve spojení s § 16b odst. 1 písm. a) a odst. 3 a 4 zákona o SPOD není vyloučeno ani přezkumné řízení**, pokud „lze důvodně pochybovat o tom, že rozhodnutí (o vydání souhlasu s poskytováním ochrany a pomoci) je v souladu s právními předpisy“ (srov. § 94 odst. 1 spr. řádu). Tedy je např. zřejmé, že tu nejsou vůbec důvody pro poskytování ochrany a pomoci dítěti ve ZDVOP podle § 42 odst. 1. V takovém případě KÚ zpravidla toto přezkumné řízení sám z moci úřední zahájí podle § 95 odst. 1 spr. ř., a podle § 97 odst. 3 spr. řádu po provedeném dokazování přezkoumávané rozhodnutí o vydání souhlasu také případně zruší nebo změní. S ohledem na princip ochrany práv nabytých v dobré víře postupuje KÚ podle § 99 odst. 1 věta druhá a odst. 3 spr. řádu, totiž: „V rozhodnutí, jímž se ruší nebo mění přezkoumávané rozhodnutí, které bylo vydáno v rozporu s právními předpisy, správní orgán s ohledem na obsah přezkoumávaného rozhodnutí určí, odkdy nastávají jeho účinky. Neodůvodňují-li okolnosti případu

jiné řešení, určí správní orgán, že účinky rozhodnutí v přezkumném řízení nastávají ode dne jeho právní moci nebo předběžné vykonatelnosti; bylo-li však přezkoumávané rozhodnutí vydáno na základě nesprávných či neúplných údajů uvedených žadatelem, určí správní orgán, že účinky rozhodnutí v přezkumném řízení nastávají ode dne právní moci nebo předběžné vykonatelnosti přezkoumávaného rozhodnutí“.

*Ano, platí, že podle 64 odst. 2 zákona o SPOD „účastníky řízení o vydání souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle § 16b odst. 1 jsou pouze dítě a osoba provozující zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc“. Tzn., že rodiče nejsou účastníky téhož řízení. Podle § 29 odst. 1 správního řádu „Každý je způsobilý činit v řízení úkony samostatně (dále jen "procesní způsobilost") v tom rozsahu, v jakém mu zákon přiznává svéprávnost“. Tzn, že nezletilý, který byl způsobilý smlouvu o poskytování ochrany a pomoci uzavřít sám bez zastoupení (čili byl v tom rozsahu svéprávný), je i procesně způsobilý pro řízení o souhlasu s poskytováním ochrany a pomoci (příp. o prodloužení smlouvy o jejích poskytování), není tedy zastoupen zákonným zástupcem a zákonnému zástupci se rozhodnutí o žádosti o vydání souhlasu ani nedoručuje, neboť není samostatným účastníkem tohoto řízení. Doručuje se pouze nezletilému, avšak procesně způsobilému účastníkovi. Naopak v mnohem častějších případech, **kdy nezletilý nebyl svéprávný uzavřít smlouvu a jeho jménem v jeho zastoupení ji uzavíral zákonný zástupce, bude dítě zastupovat tento zákonný zástupce i v řízení o udělení souhlasu s poskytováním ochrany a pomoci a rozhodnutí (a příp. o prodloužení smlouvy) a rozhodnutí se bude zasílat pouze tomuto zákonnému zástupci (a to vždy jemu; jsou-li zákonní zástupci dva, vychází se tu z předpokladu, že ten rodič, který uzavíral za dítě smlouvu o poskytování ochrany a pomoci, jednal oprávněně samostatně a jednal přitom se souhlasem druhého z rodičů, srov. § 892 odst. 2 obč. zák. ve spojení s § 876 odst. 3 obč. zák.).** Může však nastat výjimečně situace, kdy OSPOD dojde předběžně k závěru, že rodič pro střet zájmů nebyl oprávněn zastoupit dítě při samotném uzavření smlouvy (podle uvedeného pravidla § 892 odst. 3 obč. zák.: „Rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem“), tato skutečnost může být důvodem i pro zamítnutí žádosti o vydání souhlasu. Pokud rodič pro střet zájmů nebyl oprávněn dítě zastoupit jako zákonný zástupce již při uzavření smlouvy, nemůže je samozřejmě zastoupit ani ve správním řízení o udělení souhlasu s jejím uzavřením. V takovém případě platí podle § 32 odst. 2 písm. a) spr. řádu, že „správní orgán ustanoví opatrovníka účastníkovi, který nemá procesní způsobilost, ... nemůže-li ho zákonný zástupce zastupovat (např. pro kolizi zájmů podle § 892 odst. 3 obč. zák.) a nemá-li opatrovníka podle zvláštního zákona (tzn. soudem jmenovaného kolizního hmotněprávního opatrovníka)“. **Potřeba jmenování kolizního opatrovníka dítěti pro řízení o vydání souhlasu s poskytováním ochrany a pomoci by tak měla být výjimečná.***

5. Vedení spisů a Směrnice o vedení spisové dokumentace

Pokud bude o rodině veden spis Om z důvodu § 6 a následně bude stejný OSPOD jmenován opatrovníkem, jak se bude spis, který má být novelou veden jako „zvláštní spisová dokumentace“ označovat? Dle stávající směrnice by se měl taky označit jako Om a to ale naráží na pravidlo vedení 1 spisu Om, jedním úřadem k jedné rodině. A jak to bude s nahlížením do těchto zvláštní spisové dokumentace (kolizní opatrovnictví?).

Je-li již dítě zařazeno do evidence ochrany mládeže podle § 54 písm. a) zákona o SPOD, nemělo by nikdy následně docházet ke jmenování téhož úřadu (kolizním) opatrovníkem dítěte. Podle § 944 obč. zák. „pro opatrovnictví, opatrovníka a opatrovance platí ustanovení o poručenství, poručníkovi a poručenci přiměřeně.“ I pro jmenování kolizního opatrovníka tedy platí podle § 932 odst. 1 obč. zák., že „opatrovníkem lze jmenovat jen ... osobu, která (způsobem života) zaručuje, že je schopna funkci opatrovníka řádně vykonávat. Před jejím jmenováním do funkce opatrovníka soud zjistí, zda její jmenování není v rozporu se zájmem dítěte“. O způsobilosti „řádného výkonu“ opatrovnictví u OSPODu nelze pochybovat, nicméně, je-li dítěti již poskytována sociálně-právní ochrany z důvodu jeho

ohrožení (§ 6), je otázka, zda následné jmenování téhož úřadu opatrovníkem není v rozporu se zájmem dítěte z důvodu kumulace dvou nesouvisejících a v mnoha ohledech až protikladných agend. To tím spíše, že podle § 937 odst. 2 obč. zák. „soud zváží odvolání opatrovníka, zjistí-li důvody, pro které není vhodné, aby opatrovník svou funkci nadále vykonával“, což je např. právě i kolize mezi veřejnoprávní – vrchnostenskou sociálně-právní ochranou dětí na straně jedné, a mezi opatrovnictvím jako soukromoprávním institutem (byť vykonávaným veřejnoprávním subjektem – obcí, avšak „nevrchnostensky“) na straně druhé. Pokud tato okolnost může nastat až později a být důvodem pro odvolání opatrovníka, tím spíše je její existenci na místě zjišťovat již při jmenování opatrovníka jako takovém. Procesní opatrovník je jmenován usnesením soudu, které je předběžně vykonatelné, ale opatrovník, i veřejný, se proti němu může odvolat. Zde platí rovněž § 936 obč. zák.: „soud zproští opatrovníka funkce, požádá-li o to z důležitých důvodů“, důležitým důvodem, který je možné ozřejmit i v odůvodnění odvolání proti jmenování kolizním procesním opatrovníkem, může být i právě popsaná kolize, neboť soud v okamžiku jmenování opatrovníka nemusel mít poznatek, že dotčený OSPOD již vykonává vůči dítěti SPOD na základě jeho zařazení do evidence ochrany mládeže podle § 54 písm. a) ve spojení s § 6 zákona o SPOD.

Jde-li o nahlížení do spisové dokumentace ochrany mládeže, která je založena proto, že je dítě vedeno v evidenci z důvodu podle § 54 písm. b) zákona o SPOD, tedy z důvodu kolizního opatrovnictví, platí bez ohledu na novelizaci zákona, že „zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného“ (§ 437 odst. 1 obč. zák.), „dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce ... se zájmem zastoupeného či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni týmž zákonným zástupcem, anebo hrozí-li takový střet, jmenuje soud zastoupenému kolizního opatrovníka“ (§ 460 obč. zák.) a zejm. „Rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů. V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka“ (§ 892 odst. 3 obč. zák.). Rodič tedy nemůže vykonávat oprávnění zákonného zástupce v rozsahu nahlížení do spisu „Om“, vedeného z důvodu, pro který byl dítěti OSPOD kolizním opatrovníkem jmenován právě pro kolizi zájmů rodičů a dítěte (tedy z důvodu, že rodič dítě nemůže zastoupit „ze zákona samého“, ne proto, že by byl např. soudem ve výkonu rodičovské odpovědnosti omezen; toto omezení rodičovské odpovědnosti nastává ze zákona samého, srov. citovaná ustanovení, zejména slova „rodič nemůže dítě zastoupit“, tedy ani při nahlížení do spisu ochrany mládeže).

6. Vzory dokumentů/popsání příkladů

Vyjádření dle § 16a, Souhlas dle § 16b, Zrušení dohody o výkonu PP § 47c, odst. 5 (dle § 167 SŘ) – můžeme počítat s tím, že nám tedy budou k těmto správním úkonům poskytnuty vzory, popř. popsány příklady?

MPSV na těchto metodických pomůckách pracuje.